
Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2017:3

Behovsstyrda tjänster i Svenska kyrkan

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2017:3 med förslag om att uppdra till kyrkostyrelsen dels att se över ordningen för inrättande av befattningar på lokal nivå, dels att ge förslag på hur diakonens arbetsuppgifter kan utvidgas. Utskottet menar att den minimireglering av tjänster som finns i kyrkoordningen är behövlig utifrån gudstjänstens konstitutiva betydelse och konstaterar att det i övrigt råder full frihet att lokalt besluta om vilka befattningar som ska inrättas. Motionen tar upp frågan om att diakoner skulle kunna leda begravningsgudstjänster. Utskottet hänvisar bl.a. till vad Läronämnden sagt om den karitativa inriktningen på diakonens uppdrag och framhåller att förkunnelse och gudstjänst hör till prästens särskilda ansvar. Utskottet föreslår att kyrkomötet avslår motion 2017:3.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:3, punkt 1.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:3, punkt 2.

Motionens förslag

Motion 2017:3 av Elsa Christersson, Behovsstyrda tjänster i Svenska kyrkan

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att se över nuvarande ordning och föreslå en förändring som syftar till att ge vidgade möjligheter för kyrkoråd och kyrkoherde att inrätta tjänster utifrån församlingens behov.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att till nästkommande kyrkomöte överlämna förslag på hur diakonens arbetsuppgifter kan utvidgas.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2017:3 i Ln 2017:3y, *bilaga*.

Bakgrund

Bestämmelser om befattningar för församlingar och pastorat

I kyrkoordningens kapitel 34 om kyrkans anställda finns bestämmelser om befattningar i församlingar och pastorat. Det bör noteras att det i kyrkostyrelsens skrivelse 2017:4 *Kyrkomusiker i kyrkoordningen* finns förslag till ändringar i 34 kap. 1 och 2 §§. De förslag som där läggs fram förändrar dock inte de förhållanden som behand-

las i det följande och där utgångspunkten är de nu gällande bestämmelserna. Det framgår dock att det finns diskussioner om att utvidga stiftsstyrelsens mandat till att besluta om minsta antal befattningar som kyrkomusiker i församlingar och pastorat.

I 34 kap. 1 § sägs att det för varje församling ska finnas:

- ◆ en kyrkoherde,
- ◆ minst det antal övriga präster (komministrar) som stiftsstyrelsen bestämmer,
- ◆ minst en kyrkomusiker som ska vara organist eller kantor, samt
- ◆ det antal diakoner och den personal i övrigt som behövs för verksamheten.

När kyrkoordningen först beslutades och bestämmelserna i 34 kap. 1 § tillkom angavs att det ”genom formuleringen ’för varje församling’ i stället för ’i varje pastorat’ markeras att det är församlingen som behöver personal för sin verksamhet”, CsSkr 1993:3 sidorna 2–393. I 57 kap. 5 § sägs därför att i församlingsinstruktionen ska redovisas hur de befattningar som präst som ska finnas enligt stiftsstyrelsens beslut i huvudsak disponeras.

Det framgår av 34 kap. 2 § att församlingar som samverkar i ett pastorat har gemensam kyrkoherde och personal i övrigt. Vilka befattningar – präster, kyrkomusiker och övrig personal, som ska finnas utöver minimiantalet präster och minst en kyrkomusiker beslutas av församlingen respektive pastoratet beroende av den lokala strukturen.

Bestämmelserna om att stiftsstyrelsen ska ange minsta antalet präster som ska finnas i församlingar och pastorat utgjorde när kyrkoordningen utarbetades och beslutades en del av det som sågs som förutsättningar för att präster skulle vara anställda på lokal nivå. Närmast innan dess var det stiftsstyrelsen som beslutade om inrättande av befattningar som präst.

Diakonens arbetsuppgifter

Det har vid flera kyrkomöten genom motioner väckts förslag om en kyrkoordningsreglering av uppgifter för diakoner. I likhet med vad som nämns som exempel i motion 2017:3 är det främst frågan om att kunna leda begravningsgudstjänster som har aktualiserats, men även dopgudstjänster och vigsel. (Se TU 2003:2 *Diakoners rätt att utföra vissa förrättningar*, G 2008:3 *Diakoners rätt att leda vigsel- och begravningsgudstjänst*, G 2009:3 *Diakoners medverkan vid vigsel- och begravningsgudstjänster* samt TU 2013:15 *Diakons möjlighet att förrätta begravningsgudstjänst*.)

När kyrkoordningen beslutades av 1999 års kyrkomöte blev efter mångåriga diskussioner diakonatet kyrkorättsligt reglerat som ett av uppdragen inom kyrkans vinningstjänst. En av de frågor som fanns med i diskussionerna var om diakoner skulle ha några särskilda liturgiska uppgifter. I det betänkande (2 KL 1999:1) som låg till grund för kyrkomötets beslut, konstaterades att det fanns en mycket stark uppslutning kring ett karitativt präglat diakonat. I kyrkoordningens texter finns däremot inget sagt om ett diakonat med särskilda liturgiska uppgifter. De motioner som väckts under årens lopp om diakoners möjlighet att bl.a. leda begravningsgudstjänster har alla avslagits.

Senast Tillsyns- och uppdragsutskottet behandlade frågor om diakonens uppgifter, betänkandet TU 2013:15, gällde det en motion med förslag om att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att utreda möjligheten för diakon att förrätta begravningsgudstjänst. I sina överväganden såg utskottet ingen anledning att föreslå något annat ställningstagande än tidigare från kyrkomötets sida. Utskottet angav att motiven

för detta inte var nya utan sammanföll med det som tidigare har framförts. I huvudsak var de följande.

TU 2017:3

Uppdraget som diakon har i vår kyrka en karitativ inriktning. Det betyder att diakonen ska vara ”ett barmhärtighetens tecken i både församlingen och samhället. Diakonen har ett ansvar att göra kärlekens gärningar, särskilt mot utsatta människor.” (Inledningen till kyrkoordningens sjunde avdelning.)

Uppdragen inom kyrkans vinningstjänst har vart och ett sin specifika karaktär och särskilda uppgifter. Det hör till prästens uppdrag att leda församlingens gudstjänster. Det är viktigt att slå vakt om diakonatets karitativa karaktär och inte tillföra uppgifter som pekar i riktning mot ett liturgiskt diakonat.

Härtill menade utskottet, med hänvisning till betänkandet G 2009:3, att i situationer där det utifrån diakonens särskilda uppdrag har funnits särskilda relationer mellan församlingens diakon och en avliden församlingsbo är det naturligt att diakonen utifrån sitt särskilda uppdrag också har uppgifter i begravningsgudstjänsten.

Läronämnden har i sitt yttrande Ln 2017:3y pekat på att det av inledningstexten till kyrkoordningens sjunde avdelning framgår att uppdraget som diakon har en tydlig karitativ inriktning.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:3.

Regleringen i kyrkoordningen av vilka befattningar som ska finnas för varje församling redovisas i bakgrundsteckningen. Det som regleras är minsta antalet präster och en kyrkomusiker. Det har ett direkt samband med församlingens gudstjänstliv och att det i det sammanhanget finns särskilda uppgifter som fullgörs av präster och kyrkomusiker. I inledningen till kyrkoordningens åttonde avdelning sägs att ”utan gudstjänsterna och gudstjänstgemenskapen finns ingen församling”. För att församlingar ska finnas krävs personer som arbetar med gudstjänsterna.

De flesta av de befattningar som är inrättade hos församlingar och pastorat är enbart beroende av lokala beslut. Det finns alltså en stor frihet att lokalt besluta vilka befattningar som ska finnas där. Det bör noteras att det då och då sker omprövningar av stiftsstyrelsernas beslut om hur stor prästtjänstorganisationen ska vara. Det kan i vissa fall innebära att en tidigare prästtjänst ersätts med en lokalt inrättad befattning som t.ex. diakon. Tillsyns- och uppdragsutskottet menar att nuvarande ordning på ett bra sätt tar hänsyn såväl till den lokala självstyrelsen som till att gudstjänstlivet är konstitutivt för församlingen.

Det framgår också av bakgrundsteckningen att kyrkomötet vid flera tillfällen har behandlat motioner om diakonens uppgifter. Det som tas upp i motionen, alltså möjligheten för diakoner att leda begravningsgudstjänster, hör till det som har framförts även i tidigare motioner. I enlighet med förslag som då har lagts fram av Gudstjänstutskottet i ett par fall men även av Tillsyns- och uppdragsutskottet har dessa motioner avslagits av kyrkomötet. Ett motiv för detta har varit och är de olika uppdrag som är givna åt präster respektive diakoner. Prästen har ett särskilt ansvar för förkunnelse och gudstjänstliv. Diakonen har, som också Läronämnden anger, ett uppdrag med tydlig karitativ inriktning. Det är av betydelse att inte göra ansvars- och rollfördelning oklar och osäker.

Mot bakgrund av det som utskottet här anfört föreslås att kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:3.

Uppsala den 4 oktober 2017

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Gunnar Edqvist, sekreterare

Beslutande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Emilia Lindstrand, Hans-Olof André, Emma Hedlundh, Mattias Rosenquist, Sven Kerst, Anna Ekström, Sten Elmberg, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Johan Blix.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Margareta Carlenius, Catharina Erdtman, Kent Karlsson, Stefan Linderås, Bertil Murray, Ingrid Borgström, Helena Nordvall, Kerstin Rossipal, Anna-Lena Carlsson, Ann-Christin Alexius, Helena Elmqvist, Helena Björkman och Irene Leonardsson.

Biskoparna Eva Brunne och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2017:3y

Behovsstyrda tjänster i Svenska kyrkan

Läronämndens yttrande över motion 2017:3

Läronämnden har tidigare yttrat sig rörande frågan om diakoners rätt att förrätta vigsel- och begravningstjänst. (2008:9y, 2003:6y, 2001:6y).

Diakonens uppdrag har i Svenska kyrkan en tydlig karitativ inriktning, vilken framgår av inledningstexten till sjunde avdelningen i kyrkoordningen:

”Diakonen är genom sin gärning ett barmhärtighetens tecken i både församlingen och samhället. Diakonen har ett ansvar att göra kärlekens gärningar, särskilt mot utsatta människor. Uppgifterna varierar beroende på de lokala sociala behoven och församlingarnas strukturer och diakonala prioriteringar. Uppdraget har en karitativ inriktning som också kan komma till uttryck exempelvis i undervisning. Varhelst det finns mänsklig nöd är det diakonens kallelse att ingripa och inspirera andra att ta ansvar.”

Mot bakgrund av denna skrivning i kyrkoordningen menar Läronämnden att de gudstjänster som de kyrkliga handlingarna utgör är knutna till det särskilda förkunnelseansvar, som i Svenska kyrkan av tradition vilar på prästerna. (Ln 2008:9y)

Uppsala den 31 augusti 2017

På Läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Ann-Katrin Bosbach, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Per Eckerdal, biskop Hans Stiglund, biskop Sven-Bernhard Fast, biskop Eva Brunne, Göran Eidevall, Eva-Lotta Grantén, Anna Karin Hammar, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Kristin Zeiler.